

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ТЕРЕЩУК ВАДИМ СЕРГІЙОВИЧ

УДК 349.41

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ
ЗЕМЕЛЬ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ**

Спеціальність: 12.00.06 – земельне право; аграрне право;
екологічне право; природоресурсне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник член-кореспондент НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор
Шульга Михайло Васильович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри земельного та аграрного права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Каракаш Ілля Іванович,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри аграрного, земельного
та екологічного права;

кандидат юридичних наук
Федчишин Дмитро Володимирович,
Запорізький національний університет,
старший науковий співробітник.

Захист відбудеться 23 грудня 2020 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д41.086.04 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розіслано 20 листопада 2020 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. О. Ульянова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Морський транспорт становить основу транспортного комплексу України і має велике економічне, соціальне та міжнародне значення. Розвиток морської транспортної інфраструктури є однією з найбільш важливих функцій держави. Потреба в реформуванні морської транспортної інфраструктури України виникла у зв'язку з необхідністю вирішення масштабних завдань з розвитку морського транспорту, з урахуванням сучасних вимог державного управління.

Належне функціонування морської транспортної системи пов'язане з використанням відповідних земельних ділянок, які виступають загалом як просторовий операційний базис. Процес інтеграції вітчизняної транспортної інфраструктури з європейською, що створює умови для прискореного соціально-економічного, екологічно збалансованого розвитку країни, зумовлює значні зміни у складі земель морського транспорту.

Земельні ділянки, які використовуються для потреб морського транспорту займають самостійне місце як поміж категорій земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, так і серед земель України в цілому. Земельний кодекс України містить тільки одну статтю безпосередньо присвячену землям морського транспорту, не визначаючи їх особливості використання, розмежування з іншими спорідненими категоріями земель транспорту. Крім того, не визначаються в кодексі і правові титули, на основі яких здійснюється використання зазначених земель тощо.

З огляду на недосконалість чинного вітчизняного земельного законодавства та відсутність спеціальної правової регламентації відносин щодо використання та охорони земель морського транспорту, що обумовлює виникнення значної кількості теоретичних та практичних проблем в зазначеній сфері, актуальність теми суттєво зростає. Очевидною є необхідність удосконалення правової регламентації цих відносин шляхом внесення відповідних змін до Земельного кодексу України, інших вітчизняних законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Науковою основою для проведення дослідження стали праці таких українських науковців у галузі земельного та екологічного права, як В. І. Андрейцев, Г. І. Балюк, О. Г. Бондар, Д. В. Бусуйок, А. П. Гетьман, В. М. Єрмоленко, Н. В. Ільків, І. І. Каракаш, Т. О. Коваленко, І. О. Костяшкін, П. Ф. Кулинич, Л. В. Лейба, Н. Р. Малишева, А. М. Мірошниченко, В. В. Носік, О. О. Погрібний, В. І. Семчик, В. Д. Сидор, А. І. Ріпенко, О. С. Федотова, Т. Є. Харитонова, М. В. Шульга та ін.

Автором використовуються наукові доробки представників зарубіжної земельно-правової та еколого-правової науки: Г. О. Аксеньонка, В. П. Балезіна, С. О. Боголюбова, М. М. Бринчука, Б. В. Єрофєєва, Ю. Г. Жарикова, І. О. Іконицької, О. С. Колбасова, О. М. Колотинської, М. І. Краснова, О. І. Крассова, В. В. Петрова та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого відповідно до цільових комплексних програм «Проблеми вдосконалення правового регулювання екологічних відносин» (номер державної реєстрації № 0106U002290) і «Правове забезпечення реалізації політики держави на пріоритетних напрямках економічного розвитку та у сфері екологічної безпеки» (номер державної реєстрації 0111U000962). Тема дисертації затверджена вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 1 від 9 вересня 2011 року); перезатверджено тему дисертації вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 5 від 25 грудня 2015 року).

Мета й завдання дослідження. Мета дисертації полягає у комплексному науковому розробленні питань, які стосуються особливостей використання земель морського транспорту, а також правових засад охорони земель морського транспорту шляхом з'ясування теоретичних положень щодо визначення правової природи відповідних відносин; розширення теоретичних засад земельного права науковими знаннями щодо сутності правових форм використання означених земель; обґрунтування пропозицій, спрямованих на вдосконалення правової регламентації відносин з використання і охорони земель морського транспорту в Україні.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дисертації:

- розкрити поняття та ознаки земель морського транспорту;
- надати характеристику землям морського транспорту як об'єктам користування;
- визначити склад земель морського транспорту;
- з'ясувати особливості та надати класифікацію форм користування землями морського транспорту;
- розкрити зміст та значення права постійного користування землями морського транспорту;
- визначити особливості користування землями морського транспорту на умовах оренди;
- визначити та проаналізувати специфіку правової охорони земель морського транспорту;
- з'ясувати специфіку правовідносин щодо використання земель морського транспорту, розкрити зміст юридичних прав та обов'язків їх суб'єктів;
- розкрити особливості контролю за використанням та охороною земель морського транспорту;
- сформулювати теоретично обґрунтовані пропозиції про вдосконалення чинного законодавства в частині використання та охорони земель морського транспорту.

Об'єктом дослідження виступили суспільні відносини, пов'язані з використанням і охороною земель морського транспорту в Україні.

Предмет дослідження – правові засади використання і охорони земель морського транспорту в Україні.

Методи дослідження. В основу методології дисертаційної роботи покладено комплексний підхід до аналізу питань, що стосуються правових засад використання і охорони земель морського транспорту. У процесі дослідження застосовано дві групи методів наукового пізнання – загальнонаукові (діалектичний, метод системного аналізу й синтезу, формально-логічний, структурно-функціональний) і спеціальні (порівняльно-правовий, формально-юридичний).

Діалектичний метод послужив основним способом об'єктивного і всебічного дослідження правових засад використання і охорони земель морського транспорту (підрозділи 1.3., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1.). Метод системного аналізу й синтезу задіяно при розкритті юридичної природи таких основних категорій, як «землі морського транспорту», «штучно створена земельна ділянка», «правовий режим земель морського транспорту», «територія морського порту», «акваторія морського порту» та ін. (підрозділи 1.1., 1.2.). Метод формально-логічного і структурно-функціонального аналізу надав змогу з'ясувати зміст і специфіку правових норм, що регулюють правовідносини в сфері використання земель морського транспорту (підрозділи 2.1., 2.4., 2.5.). Завдяки порівняльно-правовому методу підкреслено значення зарубіжного досвіду у правовому регулюванні використання земель морського транспорту (підрозділи 2.1., 2.2., 2.3.). Формально-юридичний метод обрано для розкриття змісту та особливостей національних правових норм земельного законодавства, що визначають специфіку правової охорони земель морського транспорту (підрозділи 3.1., 3.2.).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації вперше в земельно-правовій науці України здійснено комплексне наукове розроблення питань правових засад використання і охорони земель морського транспорту в Україні, на підставі чого обґрунтовано нові наукові положення, рекомендації, висновки і пропозиції з удосконалення земельного законодавства, які й виносяться на захист.

Зокрема, в дисертації *вперше*:

– науково обґрунтовано та сформульовано юридичне визначення таких понять:

а) землі морського транспорту – це землі, передані у власність або надані в користування визначеним законом суб'єктам морського транспорту для розміщення, будівництва, експлуатації, використання й належного функціонування його об'єктів, а також призначені для забезпечення діяльності господарюючих суб'єктів (фізичних і юридичних осіб) у транспортній сфері;

б) штучно створена земельна ділянка – це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з установленими щодо

неї правами, створена (намита, насипана чи створена із застосуванням інших технологій) на об'єкті водного фонду;

в) правова охорона земель морського транспорту – система юридичних норм і здійснюваних на їх основі заходів, спрямованих на збереження якісного стану, раціональне використання та захист земель, на яких розміщені об'єкти морського транспорту, а також захисту інших природних ресурсів та довкілля в цілому, що знаходяться в межах земель морського транспорту, з метою попередження та їх захисту від негативного впливу господарської діяльності підприємств та об'єктів морського транспорту;

– визначено юридичні ознаки земель морського транспорту, а саме: (а) юридична природа – як різновид (підкатегорія) земель промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення; (б) спрямованість, тобто гарантування сталого розвитку транспортної галузі народного господарства держави з метою забезпечення оборони, безпеки й територіальної цілісності держави; (в) цільове несільськогосподарське призначення; (г) функціональне призначення, тобто використання земель як просторової бази, місця розміщення й (або) експлуатації певної інфраструктури, призначеної для цих цілей; (д) суб'єктний склад, що охоплює господарюючих суб'єктів – фізичних і юридичних осіб; (е) спеціальний об'єктний склад, до якого входять об'єкти, для розміщення чи експлуатації яких надаються землі морського транспорту, перелік яких визначено галузевим законодавством України; (є) спеціальний режим використання й охорони земель морського транспорту;

– запропоновано об'єкти, які розміщуються на землях морського транспорту, поділити на дві самостійні групи. До першої слід віднести об'єкти, що безпосередньо експлуатуються користувачами цього транспорту, до другої – елементи інфраструктури порту, які забезпечують діяльність, пов'язану з ремонтом і підготовкою морських суден та їх користувачів, виконують соціально-культурні, побутові й технічні вимоги;

– визначено основні напрями правової охорони земель морського транспорту, а саме: (а) охорона земель морського транспорту як територіального базису, в цьому випадку застосовується система охоронних заходів, які здійснюються в процесі безпосередньої експлуатації об'єктів морського транспорту та вибору перспективних напрямків його розвитку; (б) охорона земель морського транспорту як природного ресурсу та їх захист, а також прилеглих природних ресурсів та довкілля в цілому від негативного впливу господарської діяльності підприємств та об'єктів морського транспорту.

Удосконалено:

– визначення таких понять:

а) територія морського порту – це частина сухопутної території з окресленими межами, в тому числі штучно створені земельні ділянки, які знаходяться в межах морського порту і призначені для розміщення портової інфраструктури;

б) акваторія морського порту – це частину моря (крім суднового ходу) яка призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден і яка знаходиться в межах морського порту;

в) правовідносини у сфері використання земель морського транспорту – це суспільні відносини, що формуються та виникають за участю відповідних суб'єктів, які відносяться до морського транспорту або забезпечують його діяльність, щодо володіння, користування, розпорядження землею, раціонального використання та охорони земельних ділянок, які віднесені до земель морського транспорту і виникають, змінюються та припиняються з приписами земельного права;

– наукові пропозиції щодо відмови від титулу права постійного користування землями морського транспорту, який обмежує можливості раціональної експлуатації земельних ділянок його суб'єктами, а сама ж можливість мати земельні ділянки на праві власності має бути визнана за всіма особами, у тому числі й за державними та комунальними підприємствами, установами й організаціями;

– диференціацію штучних земельних ділянок за способом їх створення, а саме: (а) шляхом наміву ґрунту, (б) відсіпання ґрунту, (в) використанням інших технологій. У результаті діяльності з наміву земельних ділянок у морських портах створюється певний об'єкт нерухомості. Це може бути споруда, яка є частиною майнового комплексу порту, а може бути й частиною суші, території міста;

– класифікацію об'єктів оренди шляхом пропозиції віднесення до них, зокрема, таких земельних ділянок морського транспорту, як: (а) тих, що розташовані під тими об'єктами, що можуть перебувати у приватній власності, а також землі, призначені для розміщення об'єктів морського транспорту; (б) земельні ділянки, що використовуються у концесійних відносинах;

– класифікацію земельних прав та обов'язків суб'єктів використання земель морського транспорту, які поділяються на: загальні та спеціальні. Серед обов'язків суб'єктів використання земель морського транспорту окремо виділити: (а) що стосуються використання земель морського транспорту; (б) які стосуються охорони земель морського транспорту.

Набули подальшого розвитку положення щодо:

– недоцільності обмеження можливості створення штучних земельних ділянок виключно акваторіями морських портів. У зв'язку із цим запропоновано уніфікувати положення ст. 4 Водного кодексу України і виключити п. «г» ч. 1 ст. 58 ЗК України, яким зазначені земельні ділянки в межах акваторій морських портів віднесено до земель водного фонду;

– необхідності вироблення чіткої позиції законодавця щодо статусу штучно створеної земельної ділянки, стадій її створення, особливостей використання й охорони. Наголошено на нагальній необхідності прийняття спеціального закону, який більш детально урегулював би способи створення

таких ділянок, будь-то шляхом наміву, відсіпання ґрунту або використання інших технологій;

– запровадження в законодавчих нормах такої форми використання земель, прилеглих до місць будівництва й тимчасово необхідних для його потреб, а також для ремонту й реконструкції об'єктів морського транспорту як тимчасове їх зайняття, яка допоможе врахувати інтереси власників земельних ділянок, їх тимчасових користувачів і суспільства в цілому;

– необхідності вдосконалення механізму правового регулювання та підвищення ефективності контролю у галузі використання земель морського транспорту. Вважається за доцільне передання всіх контрольних повноважень у сфері використання та охорони земель, у тому числі земель морського транспорту, єдиному органу спеціальної компетенції із чітким закріпленням його повноважень та функцій на законодавчому рівні, що допоможе повною мірою врегулювати процедуру здійснення контролю за використанням та охороною земель.

Практичне значення отриманих результатів. Обґрунтовані та сформульовані в дисертації висновки і рекомендації можуть бути використані у:

а) науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження питань щодо використання і охорони земель морського транспорту;

б) правотворчому процесі – під час вдосконалення чинних та розроблення нових законодавчих актів у сфері використання та охорони земель морського транспорту в Україні;

в) правозастосовній діяльності – для вдосконалення організаційно-правових засад діяльності органів судової влади, державної влади та місцевого самоврядування щодо єдності розуміння і правильного застосування норм, які регулюють відносини, пов'язані з використанням та охороною земель морського транспорту в Україні;

г) навчальному процесі – при викладанні навчальної дисципліни «Земельне право» і спецкурсів земельно-правового спрямування, при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних матеріалів.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, обговорювалися на засіданнях кафедри земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, а також на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах: «Актуальні проблеми сучасного розвитку цивільного, міжнародного морського і транспортного права» (м. Київ, 11-12 квітня 2013 р.), «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 26 квітня 2013 р.), «Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених» (м. Харків, 16 травня 2013 р.), «Актуальні питання реформування правової системи» (м. Луцьк, 16-17 червня 2017 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки, що були сформульовані у дисертаційному дослідженні, викладено у дванадцяти наукових публікаціях, у тому числі семи наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджений МОН України, одній науковій статті, опублікованій у періодичному виданні іншої держави, а також у чотирьох тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, засіданні круглого столу.

Структура й обсяг дисертації зумовлені метою і завданнями дослідження, логікою та послідовністю розкриття теми й викладення його результатів. Робота складається зі вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел (210 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 193 сторінки, з яких основного тексту – 172 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується вибір теми дисертації, визначаються мета й завдання дослідження, стан наукового опрацювання проблеми, характеризуються об'єкт, предмет і методи дослідження, розкриваються отримані внаслідок наукових пошуків основні результати дослідження, їх наукова новизна, теоретичне і практичне значення, наводиться інформація про форми їх апробації.

Розділ 1. «Загальна характеристика правової регламентації використання земель морського транспорту» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1. «Поняття та ознаки земель морського транспорту»* проаналізовані характерні ознаки земель морського транспорту та сформульовано авторське визначення таких земель.

Під землями морського транспорту пропонується розуміти землі, передані у власність або надані в користування визначеним законом суб'єктам морського транспорту для розміщення, будівництва, експлуатації, використання й належного функціонування його об'єктів, а також призначені для забезпечення діяльності господарюючих суб'єктів (фізичних і юридичних осіб) у транспортній сфері.

Зроблено висновок, що правовий статус штучно створеної земельної ділянки є унікальним і вимагає більш чіткого правового регулювання, ніж це має місце в чинному законодавстві. На сьогоднішній день необхідна чітка позиція законодавця щодо статусу такої земельної ділянки, стадій її створення, особливостей використання й охорони. Є потреба у прийнятті спеціального закону, який більш детально врегулював би способи створення таких ділянок, будь-то шляхом наміву, відсіпання ґрунту або використання інших технологій. Усе це дозволить суб'єктам, зацікавленим у створенні штучних земельних ділянок, ефективно використовувати землю, дно й акваторію водного об'єкта для зведення таких штучних утворень.

Не можна стверджувати, що саме по собі створення штучної земельної ділянки може бути її цільовим призначенням на підставі чинних нормативно-правових актів. Якщо антропогенна ділянка вже створена (наміта, насипана тощо), цільове призначення має визначатися залежно від подальшого характеру її використання (наразі виключно з метою забезпечення діяльності морських портів). У той же час доречним є розгляд можливостей створення штучної земельної ділянки, що примикає до земельної ділянки природної. Доцільно встановити цільове призначення першої з урахуванням призначення прилеглої до неї другої, якщо штучно створена земельна ділянка використовується з тією ж метою, що і природна. Адже за рахунок насипних чи наливних площ збільшується й загальна площа природної земельної ділянки.

Підрозділ 1.2. «Склад земель морського транспорту» присвячено аналізу складу земель морського транспорту.

Морський порт належить розглядати як сукупність об'єктів портової інфраструктури, розміщених на певній території й акваторії, які обладнані для здійснення господарської діяльності, а саме: для надання послуг з обслуговування суден, пасажирів, для здійснення операцій з вантажами, в тому числі проведення вантажно-розвантажувальних робіт та для отримання інших послуг, передбачених законодавством. До складу морського порту входять територія й акваторія морського порту, морські термінали й об'єкти портової інфраструктури.

Встановлено, що під територією морського порту необхідно розуміти частину сухопутної території з окресленими межами, в тому числі штучно створені земельні ділянки, які знаходяться в межах морського порту і призначені для розміщення портової інфраструктури. Своєю чергою, акваторію морського порту потрібно тлумачити як частину моря (крім суднового ходу) яка призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден і яка знаходиться в межах морського порту.

Об'єкти, що розміщуються на землях морського транспорту поділені на дві самостійні групи. До першої відносяться об'єкти, що безпосередньо використовуються користувачами морським транспортом, до другої – елементи інфраструктури порту, що забезпечують діяльність, пов'язану з ремонтом і підготовкою морських суден, із виконанням соціально-культурних, побутових і технічних вимог.

У підрозділі 1.3. «Особливості та класифікація форм використання земель морського транспорту» аналізуються особливості та класифікуються форми використання земель морського транспорту.

З'ясовано, що класифікація використання розглядуваних земель за правовим титулом поділяється на використання земель морського транспорту (а) на праві власності; (б) на праві постійного землекористування; (в) на праві оренди; (г) на умовах концесії.

Визначено, що недоліком Закону України «Про морські порти України» слід визнати явний брак у ньому норм, що стосуються врахування права власності

на землю територіальних громад й органів місцевого самоврядування при визначенні кількості, розмірів, місця розташування та меж морського порту (міських, районних, обласних тощо – залежно від підпорядкування території самого морського порту). Зважаючи на невинуватене позбавлення цим Законом конституційних прав територіальних громад, пропонуємо внести зміни до п. 2 ст. 8 «Межі морського порту» цього Закону й викласти згаданий пункт у більш зрозумілій редакції: «Межі території морського порту визначає і змінює Кабінет Міністрів України за попереднім погодженням з органами місцевого самоврядування із урахуванням положень Земельного кодексу України».

Розділ 2. «Правові форми використання земель морського транспорту» складається з п'яти підрозділів.

Підрозділ 2.1. «Правовідносини в сфері використання земель морського транспорту» присвячено аналізу земельних правовідносин у сфері використання земель морського транспорту та визначенню особливостей їх суб'єктно-об'єктного складу.

Встановлено, що під правовідносинами у сфері використання земель морського транспорту необхідно розуміти суспільні відносини, що формуються та виникають за участю відповідних суб'єктів, які відносяться до морського транспорту або забезпечують його діяльність, щодо володіння, користування, розпорядження землею, раціонального використання та охорони земельних ділянок, які віднесені до земель морського транспорту і виникають, змінюються та припиняються з приписами земельного права.

Визначено, що об'єктом правовідносин у сфері використання земель морського транспорту виступають землі морського транспорту, а саме земельні ділянки, що відносяться до категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, із відповідним цільовим призначенням, визначеним на підставі документації із землеустрою у встановленому законодавством порядку. Під суб'єктами правовідносин у сфері використання земель морського транспорту необхідно розглядати учасників суспільних відносин, які наділені визначеними земельним законодавством правами та щодо яких встановлені відповідні земельні обов'язки, які є достатніми для участі у правовідносинах з приводу використання земель морського транспорту.

У підрозділі 2.2. «Право постійного користування та право власності на землі морського транспорту» досліджуються особливості реалізації даних правових титулів.

Праву постійного користування землями морського транспорту як відмінному від правового титулу права власності притаманні певні характерні ознаки, серед яких можна виділити: (а) вузьке коло підстав набуття даного права; (б) можливість виникнення виключно на базі державної або комунальної власності на землі; (в) обмежене законом коло суб'єктів цих правовідносин; (г) правовідносини постійного користування, виникаючі в порядку надання або вилучення й наступного надання земельних ділянок на невизначений

термін; (д) відносно менша стабільність відносин землекористування; (е) таких правовідносини що зобов'язує компенсаційність їх суб'єктів вносити плату за землю в установленому законом порядку; (є) можливість припинення таких відносин через обмежене коло підстав, визначених законом.

Обґрунтовано необхідність на законодавчому рівні відмовитися від титулу права постійного користування землями морського транспорту, який обмежує можливості його суб'єктів щодо раціональної експлуатації земельних ділянок. Можливість же мати земельні ділянки на праві власності повинна бути визнана за всіма особами, в тому числі за державними й комунальними підприємствами, установами й організаціями.

Підрозділ 2.3. «Користування землями морського транспорту на умовах оренди» присвячений дослідженню оренди земель морського транспорту.

До об'єктів оренди можна віднести: (а) земельні ділянки морського транспорту під об'єктами, що можуть перебувати у приватній власності, або землі, призначені для розміщення об'єктів морського транспорту; (б) земельні ділянки, що використовуються в концесійних відносинах.

Оренда земельних ділянок, у тому числі земель морського транспорту, може мати місце у процесі концесійної діяльності у сфері зведення об'єктів інфраструктури та їх експлуатації. Вважаємо за доцільне об'єкт морського транспорту й потрібну для нього земельну ділянку визнавати об'єктами концесії також необхідними для забезпечення його нормального функціонування.

Що стосується земель, прилеглих до місць будівництва й тимчасово необхідних для його потреб, а також для ремонту й реконструкції об'єктів морського транспорту, то тут слід передбачити в законодавстві таку форму використання земель, як тимчасове їх зайняття, яка допоможе врахувати інтереси власників земельних ділянок, їх тимчасових користувачів і суспільства в цілому.

Системний аналіз тимчасового зайняття земельної ділянки як правової форми використання земель дозволило навести її найбільш характерні особливості, а саме: (а) земельна ділянка потрібна для використання з метою задоволення суспільних інтересів; (б) вона повинна використовуватися не для підприємницьких цілей; (в) її зайняття має виключно тимчасовий характер (наприклад, на період ремонту, реконструкції, будівництва її об'єктів); (г) її договірний характер забезпечує дотримання прав та інтересів сторін; (д) вона оформлюється за спрощеною схемою; (е) орендарями таких земельних ділянок виступають юридичні особи публічного права, а саме адміністрації морських портів як замовники робіт з будівництва, реконструкції або ремонту об'єктів морського транспорту; (є) після закінченні будівництва територія, яку займає зведений об'єкт інфраструктури, передається в постійне користування організації, що експлуатує спорудження (замовникові), а тимчасово відведені землі повертаються в некультивованому виді основному власникові.

У *підрозділі 2.4. «Суб'єкти користування землями морського транспорту»* проаналізовано правовий статус суб'єктів користування земельними ділянками морського транспорту.

Автор наголошує, що користування землями морського транспорту здійснюється юридичними особами незалежно від форм власності, які створені та зареєстровані в установленому законодавством порядку, для здійснення відповідної діяльності, а саме для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту, вдосконалення і розвитку об'єктів транспорту і які отримали відповідні ліцензії, якщо їх діяльність пов'язана із перевезенням пасажирів або небезпечних вантажів та небезпечних відходів морським транспортом.

Підрозділ 2.5. «Права і обов'язки суб'єктів використання земель морського транспорту» присвячений дослідженню юридичних прав і обов'язків суб'єктів використання земель морського транспорту.

Автором обґрунтовується позиція, що всі земельні права та обов'язки суб'єктів використання земель морського транспорту можна поділити на загальні та спеціальні.

До загальних прав суб'єктів використання земель морського транспорту відносяться: самостійне господарювання на землі; використання у встановленому порядку для власних потреб наявних на земельній ділянці загальнопоширених корисних копалин, торфу, лісових насаджень, водних об'єктів, а також інших корисних властивостей землі; відшкодування збитків у випадках, передбачених законом. До загальних обов'язків суб'єктів використання земель морського транспорту відносяться: забезпечення використання таких земель за цільовим призначенням; додержання вимог законодавства про охорону довкілля; своєчасне сплачування земельного податку або орендної плати; не порушення прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів; своєчасне надання відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування даних про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом; дотримання правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон. До спеціальних прав та обов'язків суб'єктів використання земель морського транспорту автор відносить такі, які передбачені спеціальними нормативно-правовими актами (приміром, ст. 11 Закону України «Про транспорт»), а також ті, які можуть бути передбачені договором на право користування землями морського транспорту.

Наголошується на необхідності виділити серед обов'язків суб'єктів використання земель морського транспорту такі, які стосуються використання земель транспорту, а також окрему групу обов'язків, які стосуються охорони земель транспорту.

Розділ 3. «Правовідносини у сфері охорони земель морського транспорту» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Специфіка правової охорони земель морського транспорту» досліджується специфіка охорони земель морського транспорту. З'ясовано, що головними особливостями правової охорони земель морського транспорту є необхідність врахування охоронних заходів, які здійснюються

в процесі безпосередньої експлуатації об'єктів морського транспорту та вибору перспективних напрямків його розвитку, а також вибору форм та видів використання земель, які розміщені навколо таких об'єктів.

Зазначено, що під правовою охороною земель морського транспорту необхідно розуміти систему юридичних норм і здійснюваних на їх основі заходів, спрямованих на збереження якісного стану, раціональне використання та захист земель, на яких розміщені об'єкти морського транспорту, а також захисту інших природних ресурсів та довкілля в цілому, що знаходяться в межах земель морського транспорту, з метою попередження та їх захисту від негативного впливу господарської діяльності підприємств та об'єктів морського транспорту.

Обґрунтовано, що права охорона земель морського транспорту повинна здійснюватися за двома основними напрямками. Перший напрям полягає в охороні земель морського транспорту як територіального базису і в цьому випадку застосовується система охоронних заходів, які здійснюються в процесі безпосередньої експлуатації об'єктів морського транспорту та вибору перспективних напрямків його розвитку. І другий напрям охорони земель морського транспорту полягає у охороні цих земель, як природного ресурсу та захисту їх, а також прилеглих природних ресурсів та довкілля в цілому від негативного впливу господарської діяльності підприємств та об'єктів морського транспорту.

Підрозділ 3.2. «Контроль за використанням і охороною земель морського транспорту» присвячений вивченню особливостей контролю за використанням та охороною зазначених земель.

Встановлено, що під управлінням в галузі використання та охорони земель морського транспорту, необхідно розглядати організаційно-правову діяльність уповноважених органів, спрямовану на створення умов для раціонального використання та охорони земель усіма суб'єктами господарювання, які мають право на земельні ділянки у сфері морського транспорту, щодо практичного здійснення цілей і завдань у цій галузі, в межах, визначених законодавством України. Однією із форм досягнення управлінської мети – є державний контроль за використанням та охороною земель морського транспорту, що відіграє надзвичайно важливу роль у здійсненні державної земельної політики.

З'ясовано, що однією із причин нераціонального використання земель морського транспорту, слід вказати неефективність системи державного управління землями, у тому числі й системи контролю за використанням та охороною земель.

Автор наголошує, що однією з головних особливостей зазначеного контролю слід вважати найбільш виражену, порівняно з іншими землями, екологічну спрямованість такого виду контролю. Зокрема, контроль за використанням та охороною земель морського транспорту має бути спрямований на забезпечення екологічної безпеки, а також забезпечення екологічної безпеки та забезпечення умов безпеки руху та належної експлуатації об'єктів морського транспорту.

Обґрунтовується необхідність чітко розподілити повноваження у галузі контролю за використанням та охороною земель між державними органами і органами місцевого самоврядування з метою уникнення дублювання та недопущення ситуації, коли якась сфера залишиться без відома цих органів та передати всі контрольні повноваження у сфері використання та охорони земель, у тому числі земель морського транспорту, єдиному органу із чітким закріпленням його повноважень та функцій на законодавчому рівні та повною мірою врегулювати процедуру здійснення контролю за використанням та охороною земель.

ВИСНОВКИ

У дисертації зроблено теоретичне узагальнення і подається вирішення наукового завдання, що полягає у з'ясуванні сутності правових засад використання і охорони земель морського транспорту в Україні, формулюванні наукових висновків і рекомендацій з удосконалення чинної нормативно-правової бази щодо регламентації цієї сфери правовідносин. Ключові теоретичні та практичні результати дослідження дають змогу сформулювати такі висновки та пропозиції:

1. Правовий режим земель морського транспорту – це установлені правовими нормами права й обов'язки землекористувачів щодо наданої земельної ділянки, як особливий порядок управління, використання й охорони земель морського транспорту, метою яких є забезпечення належного функціонування системи морського транспорту й недопущення погіршення стану довкілля.

2. Землі морського транспорту – це землі, передані у власність або надані в користування визначеним законом суб'єктам морського транспорту для розміщення, будівництва, експлуатації, використання й належного функціонування його об'єктів, а також призначені для забезпечення діяльності господарюючих суб'єктів (фізичних і юридичних осіб) у транспортній сфері.

3. Для земель морського транспорту характерні відповідні ознаки, а саме: (а) юридична природа – як різновид (підкатегорія) земель промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення; (б) спрямованість, тобто гарантування сталого розвитку транспортної галузі народного господарства держави з метою забезпечення оборони, безпеки й територіальної цілісності держави; (в) цільове несільськогосподарське призначення; (г) функціональне призначення, тобто використання земель як просторової бази, місця розміщення й (або) експлуатації певної інфраструктури, призначеної для цих цілей; (д) суб'єктний склад, що охоплює господарюючих суб'єктів – фізичних і юридичних осіб; (е) спеціальний об'єктний склад, до якого входять об'єкти, для розміщення чи експлуатації яких надаються землі морського транспорту, перелік яких визначено галузевим законодавством України; (є) спеціальний режим використання й охорони земель морського транспорту.

4. Об'єкти, що розміщуються на землях морського транспорту, поділяються на дві самостійні групи. До першої відносяться об'єкти, що безпосередньо використовуються користувачами цього транспорту, до другої – елементи інфраструктури порту, які забезпечують діяльність, пов'язану з ремонтом і підготовкою морських суден та їх користувачів, виконують соціально-культурні, побутові й технічні вимоги.

5. Штучно створена земельна ділянка – це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з установленими щодо неї правами, створена (наміта, насипана чи створена із застосуванням інших технологій) на об'єкті водного фонду.

6. Штучні земельні ділянки диференціюються за способом їх створення, а саме: шляхом наміву ґрунту, відсипання ґрунту, використанням інших технологій. У результаті діяльності з наміву земельних ділянок у морських портах створюється певний об'єкт нерухомості. Це може бути споруда, яка є частиною майнового комплексу порту, а може бути й частиною суші, території міста.

7. Обмеження можливості створення штучних земельних ділянок виключно акваторіями морських портів є недоцільним. У зв'язку із цим запропоновано уніфікувати положення ст. 4 Водного кодексу України і виключити п. «г» ч. 1 ст. 58 ЗК України, яким зазначені земельні ділянки в межах акваторій морських портів віднесено до земель водного фонду.

8. Морський порт – це сукупність об'єктів портової інфраструктури, розміщених на певній території й акваторії, які обладнані для здійснення господарської діяльності, а саме: для надання послуг з обслуговування суден, пасажирів, для здійснення операцій з вантажами, в тому числі проведення вантажно-розвантажувальних робіт та для отримання інших послуг, передбачених законодавством. До складу морського порту входять територія й акваторія морського порту, морські термінали, й об'єкти портової інфраструктури. Під територією морського порту необхідно розуміти частину сухопутної території з окресленими межами, в тому числі штучно створені земельні ділянки, які знаходяться в межах морського порту і призначені для розміщення портової інфраструктури. Акваторію морського порту потрібно тлумачити як частину моря (крім суднового ходу) яка призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден і яка знаходиться в межах морського порту.

9. Класифікація використання земель морського транспорту за правовим титулом базується на використанні: на праві власності; на праві постійного землекористування; на праві оренди; на умовах концесії.

Строки користування такими землями поділяються на постійний, тобто без визначення строку, що відповідає ст. 92 ЗК України й тимчасовий, тобто з визначенням конкретного строку користування ними (оренда, концесія). Існує оплатне й безоплатне користування землями морського транспорту.

Суб'єктами права на землекористування є громадяни України, особи без громадянства, іноземці, юридичні особи України й іноземні юридичні особи.

За функціональним призначенням об'єктів, які знаходяться на земельній ділянці, відповідно землі морського транспорту використовуються: для потреб функціонування об'єктів, що безпосередньо використовуються користувачами морського транспорту для здійснення його експлуатації і для потреб розміщення інфраструктури, яка обслуговує морський транспорт.

За формою власності землі морського транспорту можна поділити на землі власності: державної, комунальної, приватної.

10. Недоліком Закону «Про морські порти України» є явний брак у ньому норм, що стосуються врахування права власності на землю територіальних громад й органів місцевого самоврядування при визначенні кількості, розмірів, місця розташування та меж морського порту (міських, районних, обласних тощо – залежно від підпорядкування території самого морського порту). Зважаючи на невикористане позбавлення цим Законом конституційних прав територіальних громад, запропоновано внести зміни до п. 2 ст. 8 «Межі морського порту» цього Закону й викласти згаданий пункт у наступній редакції: «Межі території морського порту визначає і змінює Кабінет Міністрів України за попереднім погодженням з органами місцевого самоврядування із урахуванням положень Земельного кодексу України».

11. Пропонується в законодавчому порядку відмовитися від титулу права постійного користування землями морського транспорту, який обмежує можливості раціональної експлуатації земельних ділянок його суб'єктами, а сама ж можливість мати земельні ділянки на праві власності має бути визнана за всіма особами, в тому числі й за державними та комунальними підприємствами, установами й організаціями. Крім того, існування права постійного користування земельними ділянками суперечить законодавству ЄС про конкуренцію, що можна розглядати як додаткову підставу для поглибленої й докорінної трансформації досліджуваного правового інституту.

12. Правовідносини у сфері використання земель морського транспорту – це суспільні відносини, що формуються та виникають за участю відповідних суб'єктів, які відносяться до морського транспорту або забезпечують його діяльність щодо володіння, користування, розпорядження землею, раціонального використання та охорони земельних ділянок, які віднесені до земель морського транспорту і виникають, змінюються та припиняються з приписами земельного права.

Об'єктом правовідносин у сфері використання земель морського транспорту виступають землі морського транспорту, а саме земельні ділянки, що відносяться до категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, із відповідним цільовим призначенням, визначеним на підставі документації із землеустрою у встановленому законодавством порядку.

Суб'єктами правовідносин у сфері використання земель морського транспорту, виступають учасники суспільних відносин, які наділені визначеними земельним законодавством правами та щодо яких встановлені відповідні земельні обов'язки, які є достатніми для участі у правовідносинах з приводу використання земель морського транспорту.

13. Правова охорона земель морського транспорту – це система юридичних норм і здійснюваних на їх основі заходів, спрямованих на збереження якісного стану, раціональне використання та захист земель, на яких розміщені об'єкти морського транспорту, а також захисту інших природних ресурсів та довкілля в цілому, що знаходяться в межах земель морського транспорту, з метою попередження та їх захисту від негативного впливу господарської діяльності підприємств та об'єктів морського транспорту.

14. Виділено основні напрями правової охорони земель морського транспорту. Перший напрям полягає у охороні земель морського транспорту як територіального базису, при якому застосовується система охоронних заходів, які здійснюються в процесі безпосередньої експлуатації об'єктів морського транспорту та вибору перспективних напрямків його розвитку. Другий напрям охорони земель морського транспорту полягає у охороні цих земель, як природного ресурсу та захисту їх, а також прилеглих природних ресурсів та довкілля в цілому, від негативного впливу господарської діяльності підприємств та об'єктів морського транспорту.

15. В законодавчому порядку необхідно передати всі контрольні повноваження у сфері використання та охорони земель, у тому числі земель морського транспорту, єдиному органу із чітким закріпленням його повноважень та функцій на законодавчому рівні та повною мірою врегулювати процедуру здійснення контролю за використанням та охороною земель.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Терещук В. С. Суб'єкти користування землями морського транспорту. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2012. № 2 (59). С. 101-108.

2. Терещук В.С. Землі морського транспорту: поняття та ознаки. *Право і безпека.* 2012. № 3 (45). С. 326-331.

3. Терещук В. С. Права та обов'язки суб'єктів використання земель морського транспорту. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.* 2012. № 3 (58). С. 321-326.

4. Терещук В.С. Проблемні питання правового регулювання державного контролю за використанням і охороною земель морського транспорту. *Право і безпека.* 2012. № 5 (47). С. 100-105.

5. Терещук В.С. Некоторые общие вопросы определения правового режима земель морского транспорта. *Вестник Орловского государственного университета*. 2013. № 3 (32). С. 239-241.

6. Терещук В.С. До питання про специфіку правової охорони земель морського транспорту. *Форум права* : електрон. наук. фахове вид. 2013. № 1. С. 1018-1023. URL: <https://forumprava.pp.ua/page-5.html>

7. Терещук В. С. Деякі правові аспекти використання земель морського транспорту. *Юридичний бюлетень*. 2019. № 11. Т. 1. С. 113-120.

8. Терещук В. С. Деякі питання управління в галузі використання та охорони земель морського транспорту. *Науковий юридичний журнал*. 2020. № 10. С. 135-141.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Терещук В. С. Деякі питання забезпечення екологічної безпеки при діяльності суб'єктів користування земельними ділянками морського транспорту. *Актуальні проблеми сучасного розвитку цивільного, міжнародного морського і транспортного права*: матер. III Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 11-12 квітня 2013 р.). Київ, 2013. С. 248-151.

10. Терещук В. С. Актуальні питання класифікації форм користування землями морського транспорту. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: зб. тез VIII Міжнар. Internet-конф. (м. Харків, 26 квітня 2013 р.). Харків, 2013. С. 521-523. URL : <http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2013-04-26/newest.Pdf>.

11. Терещук В. С. Деякі проблеми використання земель морського транспорту на умовах оренди. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених*: матер. Науково-практичної конф. (м. Харків, 16 травня 2013 р.). Харків, 2013.

12. Терещук В. С. До питання про склад земель морського транспорту. *Актуальні питання реформування правової системи* : зб. матер. XIV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 16-17 червня 2017 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2017. С. 189-190.

АНОТАЦІЯ

Терещук В. С. Правові засади використання і охорони земель морського транспорту в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». – Національний університет «Одеська юридична академія», Міністерство освіти і науки України, Одеса, 2020.

Дисертацію присвячено комплексному теоретичному дослідженню правових засад використання та охорони земель морського транспорту.

Дисертаційна робота є першим у науці земельного права України комплексним дослідженням теоретико-правових та практичних проблем

правового регулювання використання земель морського транспорту, а також правових засад охорони земель морського транспорту шляхом з'ясування теоретичних положень щодо визначення правової природи означених відносин.

У науковій роботі розкривається зміст поняття «землі морського транспорту», надається його визначення. Аналізується та уточнюється склад земель морського транспорту, наводяться відповідні ознаки, характерні для земель морського транспорту. Досліджується й встановлюється правовий статус штучно створеної земельної ділянки та пропонується диференціація за способом її створення.

Приділяється увага аналізу сутності та особливостей правових форм використання земель морського транспорту. Пропонується у законодавчому порядку відмовитися від титулу права постійного користування землями морського транспорту, що обмежує можливості раціональної експлуатації земельних ділянок її суб'єктами, а сама ж можливість мати земельні ділянки на праві власності повинна бути визнана за всіма особами, у тому числі державними та комунальними підприємствами, установами та закладами.

У дисертації проведено комплексний аналіз правовідносин щодо використання земель морського транспорту. Розкрито об'єктно-суб'єктний склад правовідносин щодо використання земель морського транспорту.

Визначено основні напрями правової охорони земель морського транспорту та здійснено їх кваліфікацію. Пропонуються основні напрями, у відповідності до яких має здійснюватися правова охорона земель морського транспорту. Особливо підкреслюється особливість державного контролю за використанням та охороною земель морського транспорту, яка являє собою найбільш виражену екологічну направленість, а також забезпечення екологічної безпеки та умов безпечності руху і належної експлуатації об'єктів морського транспорту.

У результаті дослідження обґрунтовано висновки, які можуть стати підґрунтям змін та доповнень у нормативно-правові акти у сфері земельного права з метою удосконалення правової регламентації означеного кола правовідносин.

Ключові слова: землі морського транспорту, штучно створена земельна ділянка, акваторія морського порту, територія морського порту, портова інфраструктура, користування землями морського транспорту.

АННОТАЦІЯ

Терещук В. С. Правовые основы использования и охраны земель морского транспорта в Украине. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.06 «Земельное право, аграрное право; экологическое

право; природоресурсное право». – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Министерство образования и науки Украины, Одесса, 2020.

Диссертация посвящена комплексному теоретическому исследованию правовых основ использования и охраны земель морского транспорта.

Диссертационная работа является первым в науке земельного права Украины комплексным исследованием теоретико-правовых и практических проблем правового регулирования использования земель морского транспорта, а также правовых основ охраны земель морского транспорта путем выяснения теоретических положений по определению правовой природы соответствующих отношений.

В научной работе раскрывается содержание понятия «земли морского транспорта», предлагается его определение. Анализируется и уточняется состав земель морского транспорта, приводятся характерные соответствующие признаки, присущие землям морского транспорта. Рассматривается и устанавливается правовой статус искусственно созданного земельного участка и предложена дифференциация по способу его создания.

Уделяется внимание анализу сущности и особенностей правовых форм использования земель морского транспорта. Предлагается в законодательном порядке отказаться от титула права постоянного пользования землями морского транспорта, что ограничивает возможности рациональной эксплуатации земельных участков его субъектами, а сама же возможность иметь земельные участки на праве собственности должна быть признана за всеми лицами, в том числе государственными и коммунальными предприятиями, учреждениями и организациями.

В диссертации проведён комплексный анализ правоотношений по использованию земель морского транспорта. Раскрыт объектно-субъектный состав правоотношений по использованию земель морского транспорта.

Определены правовые меры охраны земель морского транспорта и осуществлена их классификация. Предлагаются основные направления, в соответствии с которыми должна осуществляться правовая охрана земель морского транспорта. Отдельно подчеркивается особенность государственного контроля над использованием и охраной земель морского транспорта, которая заключается в наиболее выраженной его экологической направленности, а также обеспечении экологической безопасности и условий безопасности движения и надлежащей эксплуатации объектов морского транспорта.

В результате исследования обоснованы выводы, которые могут быть положены в основу изменений и дополнений в нормативно-правовые акты в сфере земельного права с целью совершенствования правовой регламентации данной сферы правоотношений.

Ключевые слова: земли морского транспорта, искусственно созданный земельный участок, акватория морского порта, территория морского порта, портовая инфраструктура, пользование землями морского транспорта.

SUMMARY

Tereshchuk V.S. Legal bases of use and protection of lands of sea transport in Ukraine. – Qualifying scientific work on the manuscript.

The dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences, specialization 12.00.06 «Land Law; Agrarian Law; Ecological Law; Natural Resources Law». – National university “Odesa law academy”, the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2020.

The thesis is devoted to a comprehensive theoretical study of the legal foundations of the use and protection of land of sea transport.

The dissertation work is the first in the science of land law in Ukraine, a comprehensive study of theoretical, legal and practical problems of legal regulation of the use of maritime transport lands, as well as the legal framework for the protection of maritime transport lands by clarifying theoretical provisions for determining the legal nature of the relevant relations

The dissertation work is the first in the science of land law in Ukraine, a comprehensive study of theoretical, legal and practical problems of legal regulation of the use of maritime transport lands, as well as the legal framework for the protection of maritime transport lands by clarifying theoretical provisions for determining the legal nature of the relevant relations

The scientific work reveals the content of the concept of “land of sea transport”, offers its definition. The composition of the land of sea transport is analyzed and specified, the characteristic corresponding signs inherent in the land of sea transport are given. The legal status of an artificially created land plot is considered and established, and differentiation by the method of its creation is proposed.

Attention is paid to the analysis of the essence and features of the legal forms of land use by sea transport. It is proposed to legally abandon the title of the right to permanent use of land by sea transport, which limits the possibilities of rational exploitation of land plots by its subjects, and the very possibility of having land plots on the right of ownership should be recognized for all persons, including state and municipal enterprises, institutions and organizations.

The dissertation provides a comprehensive analysis of legal relations on the use of land of sea transport. The object-subject composition of legal relations on the use of land of sea transport is disclosed.

Legal measures for the protection of maritime transport lands have been determined and their classification has been carried out. The main directions are proposed, in accordance with which the legal protection of the land of sea transport should be carried out. The peculiarity of state control over the use and protection of maritime transport lands is emphasized separately, which consists in its most pronounced environmental orientation, as well as ensuring environmental safety and traffic safety conditions and proper operation of maritime transport facilities.

As a result of the study, conclusions have been substantiated that can be used as the basis for amendments and additions to regulatory legal acts in the field of land law in order to improve the legal regulation of this area of legal relations.

Key words: lands of sea transport, artificially created land plot, water area of sea port, territory of sea port, port infrastructure, use of lands of sea transport.

Підписано до друку 09.11.2020 р. Формат 60x90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 2011-18.

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com